

Posoja vsak četrti
in večja s poštnico
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrt leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarno
av. Cirila, koroška
ulica št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Doležniki karol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Pesemski list št. 404
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do ure poludne.

Štev. 13.

V Mariboru, dne 31. marca 1904.

Tečaj XXXVIII.

Rusko-japonska vojna.

Zanimivo je, kako sodi o rusko-japon-
ski vojni ruski knez Uhtomski, ki pozna kot
predsednik rusko-kitajske banke natančno
razmere v vzhodni Aziji in je že dolgo pred
izbruhom vojne opozarjal ruske državnike,
da se Japonci pripravljajo na boj. Knez Uh-
tomski pravi: »Vojna je morala nastati prej
ali slej. Jaz sem prepričan, da se je Japon-
ska že več let pripravljala na vojno, toda
znala je do pred nedavno prikrivati svoje
namene. Še nekoliko dni pred napadom na
Port Artur so mislili v Rusiji, da se ohrani
mir. Kakor je Japonska hotela vojno, tako
je Rusija hotela mir in zaradi tega je bila
verjetna možnost, da ostane mir neskaljen.
Zato se ne sme niti naših državljanov karati,
da so se dali iznenaditi po tej vojni. Japon-
ska vlada bi bila morda vojno tudi odložila,
toda stranke, ki so hotele vojno, so bile pre-
močne in vlada se jim ni mogla več ustavljati.

O Japoncih je knez Uhtomski rekel: »Ako
bi bilo japonsko brodogradništvo z nekoliko močnimi
udarci uničilo naše brodogradnje, ki je imamo v
vodah istočne Azije, bi se ne bil čudil. Vedel
sem, da je močnejše kakor naše. Japonci so
rojeni mornarji, so otočani, ki so na vodi
odrasli, in zato bi jih jaz nazval Angleže
vzhoda. Zdi se mi, da sem jih precejeval.
V zadnjih desetletjih so se mnogo trudili, da
so posnemali naše mornarske izumitve, toda
pri tem površnem posnemanju je tudi ostalo.
Njihovim generalom manjka soje in izkušnje.
Japonski vojak je ubegljiv, nima posebnih
potreb in v bitki prezira smrt. Toda slaboten

je in ne more prenašati vojnih nadlog, zlasti
pa ne dolge hoje. Videl sem v kitajsko-jap-
onski vojni, kako so japonski pešci, kadar
so predolgo korakali, vrgli puške od sebe in
legli izmučeni na zemljo. Vojna se je razvila
v vojno dveh plemen, in naši vojaki ne bodo
gledali v Japoncih nasprotnika, ampak po-
tomce onih Tartarov, ki so povzročili Rusiji
toliko težkih ur, in jih bodo pobijali neusmi-
ljeno.

Kako dolgo da bo trajala vojna — je
rekel knez — ne moremo vedeti, a on sodi,
da je popolnoma izključeno, da bi se končal
krvavi ples že meseca julija, ker od maja do
septembra traja na vzhodno-azijskem bojišču
veliko deževje in takrat bosta sovražnika bolj
mirovala. Dalje je največjega pomena za izid
vojne, kako se bodo držali Kitajci.

Boji na morju.

Kar smo poročali zadnjič o napadu na
Port Artur med najnovejšimi poročili z bo-
jišča, so potrdili tudi brzoglas iz Tokia, glav-
nega mesta Japoncev. Čudno se nam je zdelo,
da so vendar enkrat priznali tudi svoje izgube.
Pa obupali še vendar niso, ker zopet so po-
skusili dobiti v roke Port Artur. Napadli
so v nedeljo, dne 26. t. m. trdnjavo iz-
nova. In sicer so zopet mislili potopiti štiri
parnike pred vhodom v luko in zapreti ru-
skim ladjam pot v odprto morje. Po noči ob
dveh, ko je ravno vzhajal mesec na nebu,
so se priplazili s štirimi trgovskimi parniki,
katere so namenili potopiti. Spremljale so jih
štiri torpedovke. Rusi niso spali in so sov-
ražni naklep takoj opazili. Zagrneli so topovi

in pretresala je nočni mir spet peklen-ska
pesem smrt bruhajočih železnih pošasti. Vse
je kazalo, da se črni sovražnikov naklep po-
sreči, kar se zakadi poveljnik torpedovke
»Silni«, poročnik Krinicki s svojo železno
ladjico proti sovražniku in prodere z močnim
sunkom osrednje prvega japonskega parnika.
Parnik se je obesil na desno stran; ista u-
soda je zadela dva druga parnika, ki sta bila
vržena na desno stran obale kakor prvi. Čet-
rti se je povsili na levo in se potopil ob
levem obrežju že izven plovne vode. Torpe-
dovka »Silni« je nato pričela boj s šestimi
torpedovkami, in v tem hudem boju je po-
brala smrt inženirja Sverjeva in šest pod-
častnikov; hrabri poveljnik poročnik Krinicki
in dvajset mornarjev je bilo ranjenih. »Silni«
se je vrnil nepoškodovan v luko. Zjutraj so
se približale sovražne oklopnice in oddelki
sovražnih križaric. Makarov se je peljal s
svojim brodogradom proti sovražniku. Torej tudi
drugi poizkus Japoncev, zapreti vhod
v luko, se je ponesrečil vsled odloč-
nega odpora ruskih vojniških moči na morju
in na suhem. Vhod v luko je še vedno
prost. Poročila iz Petrograda pravijo, da
je general Makarov dobro vedel, da jih bodo
prišli Japonci to noč obiskat in je bil zato
tako dobro pripravljen. Zvedel je po svojih
ogleduhih (špijonih), katerih imajo tudi Rusi
mного, posebno dobro jim v tem oziru slu-
žijo Korejci.

Boji na suhem.

Sedaj se je utajal led in Japonci bodo
v kratkem prišli pred mesto Niučvang, na
katerega imajo že dalj časa hudo piko, ker

Listek.

Vstajenje.

(Slika iz l. 1789. Po resničnih podatkih spisal Iv. Vuk.)

Mrak je nastal. Grom topov je umolknil,
puške utihnile, žvenket mečev pojenjal, truden
mir je legel čez bojno polje. Trupla padlih
leže razmetana, kakor je pač katerega objela
mrzla smrt. Zamolkel, bolesten in rohneč
stok ranjencev je ponehal, vetrič ga je odnesel
dalje dalje morebiti je šel praviti
domačim, da je njih sinu dobro, bolje kakor
prej, hitel je morebiti praviti ženam, da so
vdove, otrokom, da so sirote. Zemlja je vsa
rudeča, luže še stoje, nekatere že s strdno
krvjo. Po hribu se cedi kapljica za kapljico,
curek za curkom one tekočine, ki še je pred
kratkim tekla po krepkih žilah sedaj mirno
ležečih junakov. Nad široko planjavo, razorano
v smrtno njivo je razpel angelj smrti svoja
krila, junake je objel večni spanec. Ne vseh.
— Tam pri onem grmu se nekaj giblje, vstaja.
Trudno se ozira krog in zopet omahne nazaj.
Ranjeneč je, ki so ga pozabili vzeti s seboj,
ali ga pa niso našli. Kroglja mu je prodrla
laket na levi roki. Mnogo krvi mu je izteklo,
obležal je nezavesten, vzbudila ga je večerna
sapica. Kje je? — Polagoma se spominja.

Bitka je bila, vroča bitka. Kroglice so žvižgale
po zraku, se zarivale v zemljo in prsi bojev-
nikov. Meči in noži so se lesketali, dvigali
in padali, rezali vzduh ter se zarivali v meso
vojakov. Bojni krik je bil vedno hujši, bitka
vedno strašnejša, stok ranjencev vedno sil-
nejši. In on?! Mahal je s puškinim kopitom
— bodalo se mu je že zlomilo — po turških
glavah ter trl v prah nevernike s pogumom
in hrabrostjo, ki je lastna le Slovanu. Pri
tem ga je zadela sovražna kroglja v levo
roko v lakot in padel je Ali so naši
zmagali? Gotovo, drugače bi on ne ležal tukaj.
Pod takim vojskovodjem, kakor je general
Laudon, Avstrija mora zmagati. Kje so neki
naši vojščaki sedaj? — Kam se naj obrne,
da pride k svoji armadi? Od one strani se
sliši šumenje Save, ki se zlija v Donavo. In
tu bo pa Beligrad. — Počasi koraka, vsak
čas se opotokuje ob trupla. Moj Bog, koliko
ljudi ne bo videlo svojega doma. Tu leže vse
križem Srbi, Turki, Avstrijci. —

»Stoj! Kdo je?« zagrmi zdajci.

»Ranjeneč«, je odgovor.

Bila je patrolja, ki je krožila po bojišču.

»Smo zmagali?« vpraša ranjeni.

»Hvala Bogu in Laudonu! Smo.«

»Kje so Turki?«

»Pobegnili. — Kako to, da te naši niso
našli?«

»Ne vem. Ležal sem tam za grmom in
večerna sapa me je zdramila.«

»Si hudo ranjen?«

»Kroglja mi je šla skozi lakot na levici
in izteklo mi je mnogo krvi.«

»Preli si jo za svobodo trpečih slovan-
skih bratov«, reče poveljnik patrolje.

»Rad sem jo preli in če treba še dam
to trohico, ki mi je ostala«, reče ranjenec.

»Vrl junak, vrl Slovan«, reče poveljnik.

Sest tednov je splavalo v večnost. Iz
bolnišnice v Zagrebu so spustili vojaka. Bil
je slab, bled in vpadel. Brada je dajala vpad-
lemu obrazu tožen, bolesten izraz. Bil je oni
ranjenec, katerega smo videli na bojišču.
Roka mu je ozdravela in sedaj je bil spuščen
domov, od koder so ga odvedli pred 10. leti.
Kakor znano, so morali prejšnje čase vojaki
služiti več let. Ni bilo naborov kakor sedaj,
ampak župan in svetovalci so se zmenili,
kje in katere bodo polovili. Začel se je lov,
kakor na divjo zverjad in naša zgodovina
ter povesti nam pripovedujejo razne pretres-
ljive, a resnične dogodbe iz tistih časov.
Mnogo se jih je poskrilo in ušlo, a mnogo so
jih tudi ujeli. Oni, ki so ušli in ki so se
skrivali, so bili kakor roparji. Imenovali so
je »Rokovnjače«. Tudi dramatična igra »Divji

od tam bi bilo prav pripravno prodirati proti Mukdenu, v srce Mandžurije. Drugi oddelki bi pa prekoračili od vzhoda reke Jalu in bi tako zgrabili rusko armado od dveh strani. Ta načrt je jako lep, a ne verjamemo, da bodo Japonci še v Niučvangu gospodarili, ker mesto je izborno utrjeno. Vhod v reko Liao, ob kateri Niučvang leži, imajo namreč Rusi podložen s strelbami, pogreznili so ondi tudi nekaj ladij, da Japoncem ne bo lahko delo priti dalje. Zgradili so nove utrdbe in ob reki izborno trdnjavo.

S prodiranjem v Korejo so Japonci nekoliko prenehali, kakor sedaj poroča poveljnik ruskih konjskih predstraž general Mišenko. Te imajo ravno nalogo priti do sovražnika in ga opazovati. Dne 22. sušca je odposlal dve stotniji kozakov z namenom, da poizvesta, kako močne so sovražne čete, ki so prekoračile reko Čingčangan. Poldrugo vrsto (skoro 2 km) od Pakčena so videli 30 sovražnih jezdecev; ko so se jim približali, se je prikazala še tropa pešcev. Kozaki so poskakali s konj, se razdelili v dva oddelka in pričeli streljati na to japonsko predstražo. Padel je en japonski častnik in en prostak. Po več streljih se je kozaška patrulja umaknila, ker je sovražna pehota dobila novih moči. Dognali so, da je Pakčen od sovražnika zaseden; na desnem bregu Pakčengana se pa nahajata dve sovražni stotniji pešcev in dva eskadrona konjnikov. V mestu Andžu je še kakih 3000 Japoncev. V Činampo vedno dohajajo sovražne vojne in prevozne ladje. V Činampo došle japonske čete pošiljajo proti Pičongjangu, odtod v Nasan in Kangege. General Smirnov poroča iz Port Arturja od 24. marca: Stotnija prostovoljcev je pri Vitsinu napadla 50 mož broječo čunguzko četo in jo popolnoma razbila. Na naši strani ni bilo izgub.

Ruska zahvala slovenskim ženam.

Zadnjič smo priobčili navdušeni pozdrav ruskih žena, ki ga je natisnila »Novoje Vremja«. V čast slovenskemu ženstvu pa je zložil ruski pesnik Sokolov naslednjo prekrasno pesem, ki se v slovenskem prevodu v prozi tako-le glasi: Od Stare Baltike, od Volge in Dnepra do novih bregov Sungare in Amurja, od Kijeva, Moskve in od Petrovih trdnjav do grozljivih baterij na skalah Port Arturja, od meja večnega ledu do južnih vročih pokrajin, od mračnega Altaja do poldivjih gor doni zahvala vam, o matere-Slovanke, od ruskih mater iz vse Rusije velike! Zahvala in poklon za goreči vaš pozdrav v težkih časih, v trenutku skušenj. Ne bojte se! Rusija je silna! Na izzivanje

daje odgovor, dostojen pradedov in svetih sporočil! Naj bo sovražnik poln zavisti in zlobe, naj grozi z vojsko od vzhoda do zahoda — silne in mogočne so prsi slovenskega orla, mogočni in verni so slovenski orliči!

Slovensko dijaštvo.

Med slovenskim dijaštvom na vseučilišču opazamo troje smeri in stremljenj. Prvi so skrajni liberalci, zbrani v društvu »Sava« na Dunaju. Večinoma so tudi brezverci in slepo, poslušno crodje kranjske liberalne stranke, ki je žalostno znana po zvezi z Nemci. Drugi so narodno radikalni dijaki, ki kažejo navdušenje za narodov napredek in so se začeli živahno gibati posebno v zadnjem času, njihovo društvo je »Slovenija« na Dunaju. Tudi v Gradcu je precej močna narodno radikalna struja. Narodno radikalni dijaki kažejo resno voljo, vzgojiti izmed sebe narodne voditelje, a imajo to slabo, da je njihov ideal, njihov vzor samo — narodnost. Tretja struja narodnega dijaštva pa si je postavila vzvišeno nalogo izobraziti se ne samo v značajne narodnjake, ampak tudi v poštene, veri vdane moše in v prave demokrate, ki se ne bodo sramovali iti med priprostega kmeta in delavca in mu pomagati kolikor bo v njihovi moči. Njihovi društvi sta »Danica« na Dunaju in »Zarja« v Gradcu. Pokazali so tudi že kot dijaki, da razumejo izmed vseh najboljše svojo nalogo. Ustanovili so po Koroškem že več bralnih in izobraževalnih društev in delujejo v počitnicah v takih društvih tudi po Kranjskem.

Radikalno dijaštvo je sklenilo ustanoviti dijaško počitniško društvo »Prosveta«, ki naj bi širilo posebno ljudske knjižnice. K ustanovnemu shodu v ljubljanskem »Narodnem domu« so povabili tudi liberalne in katoliške dijake. Odzvali so se obojni. Liberalna »Sava« je prišla polnoštevilno z namenom, da vrže s surovo silo iz dvorane »klerikalce«, ki so poslali le pet zastopnikov, kakor je navada pri društvih, da jih na shodih drugih društev zastopa le nekaj članov ne pa vsi. Koj po otvoritvi shoda se je oglasil za besedo med. Gabrijel Hočevar, predsednik dunajske liberalne »Save«. Ker namerava društvo, ki se ima ustanoviti — tako se je izjavil v imenu svojih tovarišev — zavzeti tako stališče, ki je tudi stališče svobodnomiselnega dijaštva, zato on pozdravlja to idejo. Kakor se je prepričal, društvo ne bo hodilo po potih, po katerih se zbirajo nočne sove in čuki (beri

klerikalci). V svojem nadaljnjem govoru je povedal, da je edino cerkev kriva vsega nazadovanja med Slovenci in pogreval stare liberalne laži o papežih in izjavil, da »svobodnomiselno« dijaštvo ne bo zborovalo v družbi »Daničarjev« in »Zarjanov«.

Po tem govoru, ki je bil skrbno sestavljen iz raznih »Narodovih« psov o papeštvu, nazadnjaštvu, jezuitih in dr., začeli so »Savani« kakor divji in obsedeni rjoveti: »Daničarje« in »Zarjane« vun, katoliški mladeniči, farški podrepaniki in druge slične lepe izraze, ki jih tukaj ne moremo navajati. Slednjič je surova četa izrinila povsem mirne »Daničarje« in »Zarjane« iz dvorane. Ker je bilo »Savanov« okrog 35, je bil vsak odpor nemogoč. Pristaši »Slovenije« so začudeno gledali to besnenje in je deloma obsojali s prav ostrimi besedami. Tako n. pr. je izjavil neki »Slovenijan«: Taki divjaki morejo biti samo »Savani«. Drugi: To je res prav omikano! Vrišč in krik se je nadaljeval, in ker predsednik fil. Žerjav ni mogel napraviti miru, zaključil je shod z besedami: »Zaradi takega barbarskega (surovega) obnašanja zaključim posvetovanje.« S tem nastopom so pokazali liberalni dijaki, kako nizka je njihova omika in olika, in da so njihovi stariši žrtvovali svoje tisoče — zastonj, ker so obrodili tako slab sad. Dobro bi bilo torej, da bi počitniško društvo »Prosveta« začelo najprej izobraževati liberalce, ki se ne znajo niti dostojno vesti, pa bi radi izobraževali našega kmeta in delavca, ki je v dostojnosti in omiki najmanj sto let pred njimi.

Shod radikalnega dijaštva, ki se je vršil nato v areni »Narodnega doma« po § 2. je otvoril visokošollec g. Žerjav, ki je obsojal surovost liberalnih tovarišev, ki ne delajo z dokazi duha, ampak z dokazi pesti. Za predsednika je bil izvoljen g. Zupančič, za podpredsednika go. Kukelj, za zapisničarja g. Mrak. Prvi je predaval gosp. Žerjav o bistvu in pomenu ljudske izobrazbe. Navzočih je bilo 40 visokošolcev. Popoldne so se pradaavanja nadaljevala.

Iz celega se razvidi, kakšen trn v peti je liberalnemu dijaštvu naša vera, ker vsakega že začne iz same jeze krč lomiti, ako le vidi kakšnega »Daničarja« in »Zarjana«. Pa se bodo že morali navaditi rodunati z njimi, ker tudi med dijaštvom prodira vedno bolj načelo, da se bo naš narod obranil krutih sovražnikov le pod vodstvom mož, ki ne bodo spoštovali le slovenskega jezika in narodovih pravic, ampak bodo tudi verni, udani cerkvi in Bogu, kakor je ves naš pošten narod slovenski.

lovec, »Rokovnjači«, »Legionarji« i. dr. so povzeti iz teh resničnih dogodkov. Oni pa, ki so jih vtaknili v vojaško suknjo, so odšli mladi, polni cvetja od svojih, vrnili pa, ako se sploh so, kot resni možje, skoro nepoznati.

Isto se je zgodilo tudi z Jurijem Grabarjem. Leta 1779. so ga vtaknili v vojake, vkljub materinim prošnjam, zgražanjem očetovim in plakanjem sestrice, še komaj sedem let stare. Vjeli so ga in moral je iti; vjeli so ga, ker se je zameril županu, ker je hodil za njegovo hčerko, akoravno je ta zbolela od žalosti, ko je Jurij odšel. In tako je teklo leto za letom, počasi sicer, a teklo je. Ljudje so rastle, se množili in umirali. Prišlo je leto 1789. Turška slava je umirala. Mera krivic in grozovitosti se je napolnila. Junški Srbi so hoteli imeti svojo glavno mesto Beligrad prosto mohamedanske sužnosti. Avstrijska vojska, pod poveljstvom generala Laudona, je udarila na mesto. — Dolgo ga je oblegala brez uspeha. Turek se je branil junško. Tu pa si izmisli slovenski junak in cenjen Jurij Vega nove topiče. Pod njegovim vodstvom so jih takoj nekaj izvršili. Napadejo znova kletega sovražnika. Kroglice iz novih topov so nesle naravnost v mesto in je užgale. Belgrad se je podal. In v tej bitki je zadel Jurija Grabarja kroglica. Sedaj pa je ozdravljen in se vrača domov. Ali ga bodo spoznali?

Pomlad je prišla v deželo, ptički so gosteleli in prve cvetke so dvigale svoje glavice, ko je Jurij Grabar korakal po pešpoti proti rojstni vasi, ne daleč od Brežic. Bila je ravno velika sobota jutro. Ljudje so šli ravno od mase ter začudeno pogledovali vojaka, ki je pazljivo motril okolico in ljudi. Mnogo jih je spoznal, a njega nihče. Videl je žene, katere je zapustil kot brhka dekleta, že kmalu bodo njih hčerke cvetele. Vse se je spremenilo, vse postaralo. Srečal je županovo hčer, radi katere je moral k vojakom. Vodila je za roko hčerko petih let. Čudno je pogledala tujca, ko jo je pozdravil. Ni ga spoznala. Saj je bilo tudi boljše, da ga ni. Da, doba desetih let je vendarle dolga doba v življenju posameznika. Nikdo ga ni spoznal.

Potreben krepčila, jo zavije v gostilno, da se odpočije od hoda. Bil je v rojstnem kraju — tujec. Mladostna leta so mu stopala pred oči, spominjal se je vsega. Tem hujše mu je delo, ko je videl, da so ga popolnoma pozabili. Pri teh premišljevanjih je tekel čas na veliko soboto naglo in zvon je že vabil k večernicam, k — vstajenju. Jurij se vzdigne, da zopet tudi on po dolgih letih praznuje v domači vasi vstajenje Zveličarja. Deset let ni videl domače cerkve. Vse mu je bilo nekako novo, vse slovesno. Cerkev je bila polna ljudij. V kapeli, kjer je bil postavljen božji grob, so

brlele lučice v raznih bojah in delale na človeka veličasten, svet vtis. Polmračna kapelica je bila, kakor bi človek bil v oni votlini na vrtu Nikodema. Oni mrki podobi judovskih stražnikov s sulicami sta vzbujali strah in grozo ter vglabljali človeka v one svete čese, ko je hodil sin človekov po zemlji in delil ljudem blagor in srečo. Kratko: vse je bilo tako veličasno in tajinstveno, vse čarobno in sveto. Sedaj stopi pred oltar župnik, star, častljiv mož. Bil je še oni kot pred desetimi leti. Njegova postava, monštranca, kadilo, je povečalo tajinstvenost v kapelici. Vse je molilo tiho, s srcem, pričakujoč svetega trenutka — vstajenja. Župnik prime monštranco, se obrne h klečečemu ljudstvu in njegov glas je trepetaje odmeval po zraku in cerkvi ter segal slehernemu v srce; zapel je ono radostno pesem, pesem velikanskega pomena:

»Aleluja! . . . —«

»Aleluja . . .« je zadonelo iz sto in sto grl pobožnega ljudstva.

In zopet je zapel župnik:

»Aleluja! . . . —«

In množica mu je bučeč odgovarjala. Zdelo se je, kakor bi se ta množica spremenila v morske valove, ki se zibljejo, dvigajo in ponavljajo en in isti spev sto in sto krat. Aleluja! Človeku postane v tem hipu tako